

DANIŞMA MECLİSİ S. Sayısı : 241

1475 Sayılı İş Kanununun 14 üncü Maddesinin, 854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Mali İşler Komisyonu Raporu. (1/565)

TC

Millî Güvenlik Konseyi

Genel Sekreterliği

Sosy. Gv. ve İş. İl. D. 2200-549-82

24 Kasım 1982

Konu : Kanun Tasarısı.

DANIŞMA MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : Başbakanlık Makamının 18 Kasım 1982 Tarih ve K. K. T. D. 18/10-1366/07452 sayılı yazısı.

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 8 Kasım 1982 tarihinde kararlaştırılarak ilgi yazı ile sehven Genel Sekreterliğimize gönderilen «1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesinin, 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesinin değiştirilmesi ve bu kanunlara bir geçici madde eklenmesi hakkında Kanun Tasarısı» ile gerekçesi ekte sunulmuştur. Kanun Tasarısının 1 Ocak 1983 tarihinden önce kanunlaşması gerekmektedir.

Gereğini arz ederim.

M. G. K. GENEL SEKRETERİ NAMINA

M. Suat EREN

Tümgeneral

Koordinatör

GENEL GEREKÇE

Bilindiği gibi, 1475 sayılı İş Kanunu ile işçilerin, belli edilen sınırın altında bir ücretle çalıştırılmalarını önlemek ve böylece ekonomik ve sosyal durumlarını günün koşullarına göre düzenlemek amacıyla asgarî ücretin her iki yılda bir tespit edilmesi prensibi kabul edilmiştir.

Yine aynı Kanun ve 854 sayılı Deniz İş Kanunu ile işçilere ödenmekte olan kıdem tazminatının yıllık tavan miktarının belirlenmesinde asgarî ücret baz olarak alınmıştır.

Bugüne kadar olan uygulamada, asgarî ücret tespit edilirken, ekonomik gereklerden çok, kıdem tazminatının getireceği ağır yük dikkate alınmış ve böylece asgarî ücret, işçilerin ekonomik ve sosyal durumlarını düzenleyen bir müesseseden çok kıdem tazminatı tavanını belirleyen bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

Bu tasarı ile kıdem tazminatının asgarî ücret ile olan bağlantısı kaldırılmakta, böylece kıdem tazminatının getireceği yük nedeniyle ortaya çıkan endişeler bertaraf edilerek asgarî ücretin, ekonomik verilere göre işçinin asgarî yaşamını sağlayacak şekilde tespit edilmesi mümkün kılınmaktadır.

Tasarı ile İş Kanununun 14 üncü, Deniz İş Kanununun ise 20 nci maddeleri değiştirilerek, kıdem tazminatının yıllık miktarının, en yüksek Devlet memuruna T. C. Emekli Sandığı tarafından bir hizmet yılı için ödenecek emeklilik ikramiyesini geçemeyeceğine ilişkin, hüküm getirilmektedir. Bununla birlikte kı-

dem tazminatı ile ilgili 30 günlük sürenin toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine değiştirebileceğine ilişkin hüküm korunarak kıdem tazminatının kanunlarda öngörülen tavan miktarına kadar toplu iş sözleşmeleri ile işçi lehine yükseltilebilmesine imkân verilmiştir.

Ayrıca; bugün uygulanmakta olan 75 000 liralık kıdem tazminatı tavanının 1982 yılında da geçerli olması kabul edilmekte, kıdem tazminatı ile en yüksek Devlet memuruna ödenecek emekli ikramiyesinin bir yıllık tutarları eşitleninceye kadar memurlar için Bütçe kanunlarında belirlenen katsayı artışlarının bir bölümünün kıdem tazminatına yansıtılması benimsenmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 27.10.1980 tarih ve 2320 sayılı Kanun ile değişik 14 üncü maddesinin onüçüncü fıkrasında; 854 sayılı Deniz İş Kanununun 17.10.1980 tarih ve 2319 sayılı Kanun ile değişik 20 nci maddesinin ondördüncü fıkrasında, «Ancak, toplu sözleşmelerle ve hizmet akıitleri ile belirtilen sürelerle hesap edilen kıdem tazminatının yıllık miktarı, 1475 sayılı İş Kanununa göre tespit edilmiş bulunan günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının 7,5 katından fazla olamaz.» denilmek suretiyle kıdem tazminatının üst sınırı, asgarî ücrete bağlanmıştır.

Bu hüküm nedeniyle asgarî ücret tespit edilirken, bir işçinin asgarî yaşam koşullarının dikkate alınmasından ziyade kıdem tazminatında meydana gelecek artışın getireceği yüke ağırlık verildiğinden, asgarî ücretlerin gerçekçi bir biçimde belirlendiğini ifade etmek zordur.

Sürekli olarak gündeme gelen asgarî ücret tartışmalarının temelinde, asgarî ücretin artırılmasından daha çok, kıdem tazminatı tavanının yükseltilmesi saiki yatmaktadır. Zira, asgarî ücretten istifade edenlerin sayısı son derece sınırlı olup, bu ücretle çalışmaya razı olanların ülkemiz şartlarına göre çok yüksek meblağlara ulaşan kıdem tazminatı talep etmekte ısrarlı olmaları düşünilmez.

Aralarında anlamlı bir bağ bulunmayan asgarî ücret ile kıdem tazminatının özellikleri, ekonomik gerekler ve günün şartları göz önünde bulundurularak birbirinden bağımsız şekilde tespit edilmelerini sağlamak amacıyla, bu iki kavram arasındaki ilişki koparılmakta ve kıdem tazminatının, yıllık tutarı, en yüksek Devlet memuruna bir hizmet yılı için ödenecek emeklilik ikramiyesi tutarı ile sınırlandırılmaktadır.

Bilindiği gibi, bugün bir işçiye bir yıl için 75 000 lira kıdem tazminatı ödenebilirken, 1 üncü derecenin 4 üncü kademe aylığını alan ve en yüksek Devlet memuru olan bir Bakanlık Müsteşarına ise bir hizmet yılı için (1 450 X 30 ==) 43 500 lira emeklilik ikramiyesi verilebilmektedir. Buna göre, 30 yıl hizmet gören bir işçiye, (75 000 X 30 ==) 2 250 000 liraya kadar kıdem tazminatı ödenebilirken, aynı süre görev yapan bir müsteşara ise ancak (1 450 X 30 ==) 1 305 000 lira ödenebilmektedir.

Kamu yetkisini kullanan, görev ve sorumluluk bakımından işçiden çok farklı bir statüde bulunan, memuriyeti boyunca belirli kademeleri geçerek Müsteşar olan bir kamu görevlisinin, aynı özellik ve nitelikleri taşımayan bir işçinin aldığı kıdem tazminatının yarısı kadar emeklilik ikramiyesi alması çalışanlar arasında ayrıcalıklar yaratan önemli bir unsurdur.

Her ne kadar, işçilerin emekli aylıklarının memurlara oranla daha düşük seviyede olduğu, işçilere daha yüksek kıdem tazminatı ödenerek bu durumun tafisi yoluna gidildiği söylenebilirse de, bu hususun, daha çok işçilerle ilgili prim ödeme süreleri, emeklilik yaşı, emekli aylığı bağlanmasına ait esaslardan kaynaklandığı söylenebilir.

Ayrıca, kıdem tazminatı daha çok, çeşitli sebeplerle işveren tarafından işine son verilen işçinin işsiz kaldığı sürenin telafi edilmesine ve böylece işçinin yeni bir iş buluncaya kadar geçimini sağlamasını temin etmek amacına yönelik olup, bu yönüyle, emeklilik ikramiyesinden ayrılmaktadır.

Sosyal Sigortalar Kanunundaki prim ödenmesine ve aylık bağlanmasına ilişkin hükümlerin yeni baştan düzenlenmesi ve böylece işçi - memur emekli aylıkları arasında bir dengenin kurulması mümkün bulunmaktadır.

Madde 2. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci maddesi de, 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesinde yapılması istenilen değişikliğe paralel hale getirilmektedir.

Madde 3. — İş Kanunu ve Deniz İş Kanununa eklenen geçici madde ile 1983 ve müteakip yıllarda 1982 yılı için uygulanan 75 000 liraya ilave olarak memurlar için tespit edilen katsayıdaki artışın dörttebirinin yansıtılması sağlanmaktadır. Örneğin 1983 yılında katsayısının (34) olarak tespit edildiği varsayıldığında, kıdem tazminatı tavanı;

$$2\ 500 \times 34 = 85\ 000, \quad \frac{85\ 000 - 75\ 000}{4} = 2\ 500$$
$$75\ 000 + 2\ 500 = 77\ 500 \text{ lira}$$

olacaktır.

Kıdem tazminatı tavanının bu şekilde hesaplanmasına, bu tazminatın yıllık miktarının en yüksek Devlet memuru olan Müsteşara bir yıl için ödenecek emeklilik ikramiyesine eşit oluncaya kadar; başka bir ifade ile katsayı; (1 400 + 600 aylık için öngörülen yeni emekli aylığı göstergesinin 1 550 olduğu da dikkate alınarak);

$$75\ 000 + \frac{2\ 500 \cdot X}{4} = 46\ 500 + 1\ 550 X$$

$X = 30,8$ artuncaya, yani 61 oluncaya kadar devam olunacak, bu aşamadan sonra kıdem tazminatı tavanı en yüksek Devlet memuru azami emeklilik ikramiyesine göre belirlenecektir.

Bu hüküm ile işçilerin bugün almakta oldukları kıdem tazminatının altında tazminat almaları önlenmiş, yeni sisteme uyum sağlanması için de bir geçiş dönemi kabul edilmiştir.

Madde 4. — Kanunun 1 Ocak 1981 tarihinde yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

Madde 5. — Bu Kanun hükümlerinin Bakanlar Kurulu tarafından yürütülmesi öngörülmektedir.

Mali İşler Komisyonu Raporu

TC
Danışma Meclisi
Mali İşler Komisyonu
Esas No. : 1/565
Karar No. : 10

26 Kasım 1982

DANIŞMA MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü Maddesinin, 854 sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı, Komisyonumuzun 25.11.1982, 26.11.1982 tarihli Birleşimlerinde Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu, Maliye ve Çalışma Bakanlığı Temsilcilerinin katılmalarıyla görüşülmüştür.

Kıdem Tazminatını asgarî ücretten ayrı bir baza oturtan ve kıdem tazminatı ile memur emekli ikramiyesini belirli bir süre sonra uyumlu hale getirmeyi amaçlayan bu kanun tasarısı, Komisyonumuzca sosyal yararlılığı olan bir tasarı olarak görülmüş ve aynen benimsenmiştir.

İşbu raporumuz gereğinin ifası dileğiyle Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Hilmi SABUNCU
Başkan

Recai BATALALP
Başkanvekili

Mehmet PAMAK
Sözcü
Söz hakkım saklıdır.

Ragıp TARTAN
Üye
Bu Kanunda Sözcü

Avni ŞAHİN
Kâtip
Söz hakkım saklıdır.

Nurettin AYANOĞLU
Üye
Söz hakkım saklıdır.

Mehmet KANAT
Üye

Mehmet Velid KÖRAN
Üye

Hamdi ÖZER
Üye

İsmail ŞENGÜN
Üye
Çekimser, Oy Yazısı Eklidir.

ÇEKİMSER OY YAZISI

Tasarıya çekimser oy yazım eklidir. Gereğini arz ederim.

Asgarî ücretle, işçi kıdem tazminatı arasındaki bağın çözümlenmesi yerinde bulurum. Ayrıca işçiye tanınan kıdem tazminatı miktarını da işçimiz hak etmiştir.

Ancak, bırakalım diğer alt derecelerden emekli olan memurlarımızı, en yüksek dereceden emekli memurun ikramiyesinin dahi, değil eşit olmak fakat daha uzun yıllar işçinin alacağına çok altında kalacak olması ve bu noktada bir çözüm getirilememesi nedeniyle tasarıya çekimserim.

İsmail ŞENGÜN
Danışma Meclisi Üyesi

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1475 Sayılı İş Kanununun 14 üncü Maddesinin, 854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 17.10.1980 tarihli ve 2320 sayılı Kanunla değiştirilen 14 üncü maddesinin onüçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Ancak, toplu sözleşmelerle ve hizmet akitleriyle belirlenen kıdem tazminatlarının yıllık miktarı, en Yüksek Devlet memuruna 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre bir hizmet yılı için ödenecek azami emeklilik ikramiyesini geçemez.»

MADDE 2. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 17.10.1980 tarihli ve 2319 sayılı Kanunla değiştirilen 20 nci maddesinin ondördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Ancak, toplu sözleşmelerle ve hizmet akitleriyle belirlenen kıdem tazminatlarının yıllık miktarı, en yüksek Devlet memuruna 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre bir hizmet yılı için ödenecek azami emeklilik ikramiyesini geçemez.»

MADDE 3. — 1475 sayılı İş Kanunu ile 854 sayılı Deniz İş Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Kıdem tazminatının yıllık tavan miktarı ile en yüksek Devlet memuruna 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre bir hizmet yılı için ödenecek azami emekli ikramiye miktarı eşitleninceye kadar, beher yıl için ödenecek kıdem tazminatı tavanı 2 500 gösterenin bütçe kanunları ile belirlenen memur aylık katsayısı ile çarpılması suretiyle bulunacak tutar ile 75 000 lira arasındaki farkın dörtte birinin 75 000 liraya eklenmesi suretiyle tespit edilir.

MALİ İŞLER KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

1475 Sayılı İş Kanununun 14 üncü Maddesinin, 854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Komisyonumuzca Tasarının 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Komisyonumuzca Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Komisyonumuzca Tasarının 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklifi)

(Mali İşler Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 4. — Bu Kanun 1.1.1983 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Komisyonumuzca Tasarının 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MADDE 5. — Komisyonumuzca Tasarının 5 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Başbakan
B. Ulusu

8.11.1982

Devlet Bakanı -
Başbakan Yardımcısı
Z. Baykara

Devlet Bakanı
Prof. Dr. İ. Öztrak

Devlet Bakanı
M. Özgünes

Devlet Bakanı
Prof. Dr. M. N. Özdaş

Devlet Bakanı
S. R. Pasin

Adalet Bakanı
C. Mentek

Millî Savunma Bakanı
Ü. H. Bayülken

İçişleri Bakanı
S. Çetiner

Dışişleri Bakanı
İ. Türkmen

Maliye Bakanı
A. B. Kafaoğlu

Millî Eğitim Bakanı
H. Sağlam

Bayındırlık Bakanı
Dr. T. Önalp

Ticaret Bakanı
K. Cantürk

Sağlık ve Sos. Yrd. Bakanı
Prof. Dr. K. Kılıçturgay

Gümrük ve Tekel Bakanı
Prof. Dr. A. Bozer

Ulaştırma Bakanı
Prof. Dr. M. Aysan

Tarım ve Orman Bakanı
Prof. Dr. S. Özbek

Çalışma Bakanı
Prof. Dr. T. Esener

Sanayi ve Tek. Bakanı
M. Turgut

Enerji ve Tabii Kay. Bakanı
F. İlkel

Kültür ve Turizm Bakanı
İ. Evliyaoğlu

İmar ve İskân Bakanı
Prof. Dr. A. Samsunlu

Köy İş. ve Koop. Bakanı
M. R. Güney

Gençlik ve Spor Bakanı
V. Özgül

Sosyal Güvenlik Bakanı
S. Şide

